

POSTANOWIENIE

Dnia 9 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku "M." M.M. i Wspólnicy - Spółki Jawnej z siedzibą w K.
przy uczestnictwie M. M. i A. K.
o wpis prawa użytkowania wieczystego i własności budynku w księdze wieczystej
Kw Nr [...],
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 9 września 2016 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 6 października 2015 r.,

**uchyła zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu
Rejonowego w K. z dnia 21 maja 2015 r., i przekazuje sprawę
Sądowi Rejonowemu w K. do rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca - „M.” M. M. i Wspólnicy - Spółka jawna w K. wniósł o ujawnienie na jego rzecz w księdze wieczystej KW nr [...] prawa użytkowania wieczystego nieruchomości, dla której prowadzona jest ta księga oraz własności budynku, a to w miejsce A. K. i M. M., wpisanych dotąd we współwłasności łącznej jako wspólnicy spółki cywilnej.

Postępowanie toczyło się z udziałem A. K. i M. M.

Postanowieniem z 21 maja 2015 r. Sąd Rejonowy w K. po rozpoznaniu skargi na wpis dokonany przez referendarza sądowego uchylił go i odrzucił wniosek.

Sąd Rejonowy ustalił, iż niniejsze postępowanie jest kolejnym wszczętym z inicjatywy wnioskodawcy, który we wniosku z 23 maja 2014 r. domagał się dokonania tożsamego wpisu, a jego podstawą miały być te same dokumenty, co dołączone do niniejszego wniosku, tj. pełny odpis z rejestru przedsiębiorców KRS [...]. Wszczęte wówczas postępowanie zakończyło się postanowieniem Sądu Rejonowego z 8 października 2014 r. o oddaleniu wniosku, od którego apelację Sąd Okręgowy w K. oddalił postanowieniem z 22 stycznia 2015 r.

W tych okolicznościach kolejne postępowanie o wpis tego samego prawa na tej samej podstawie nie może się toczyć, a wniosek podlega odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Postanowieniem z 6 października 2015 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił zażalenie wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego z 21 maja 2015 r. Za prawidłowe uznał przy tym ustalenie, że niniejsze postępowanie jest drugim postępowaniem zainicjowanym przez tego samego wnioskodawcę, zmierzającego do ujawnienia w dziale II księgi wieczystej KW nr [...] prawa użytkowania wieczystego oraz własności budynku na swoją rzecz w miejsce wspólników spółki cywilnej. Zachodzi zatem negatywna przesłanka procesowa prowadząca do odrzucenia wniosku, stosownie do art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. W postępowaniu nieprocesowym stan powagi rzeczy osądzonej wobec prawomocnych postanowień oddalających wniosek uregulowany jest w art. 523 k.p.c. Takie postanowienia oddalające wniosek sąd może zmienić w razie zmiany

okoliczności sprawy, co oznacza, że tożsamość roszczeń istnieje tylko wtedy, gdy identyczne są nie tylko przedmiot sporu, ale i jego podstawa.

W niniejszej sprawie zachodzi tożsamość przedmiotu żądania zawartego we wniosku z żądaniem zgłoszonym we wniosku już rozpoznanym. Zachodzi również tożsamość ich podstawy faktycznej oraz załączonych dla ich poparcia dokumentów, niezależnie od tego, że brzmienie przedłożonych w obu sprawach odpisów z rejestru przedsiębiorców z Krajowego Rejestru Sądowego było odmienne. Przyczyną oddalenia rozpoznanego już wniosku nie było przy tym nieprzedłożenie dokumentu potwierdzającego zdarzenie prawne, które miało doprowadzić do przejścia prawa na spółkę jawną, ale to, że do rejestracji wnioskodawcy w Krajowym Rejestrze Sądowym doszło 18 grudnia 2001 r., a więc jeszcze przed wejściem w życie art. 26 § 5 k.s.h., w obecnym brzmieniu. W konsekwencji, w prawomocnie zakończonym postępowaniu Sąd Okręgowy wykluczył zaistnienie skutku prawnorzeczowego w postaci wstąpienia z chwilą dokonania rejestracji wnioskodawcy we wszystkie prawa i obowiązki stanowiące majątek wspólników. Dla dokonania wpisu konieczne było zatem przedłożenie wypisu aktu notarialnego dokumentującego odpowiednią czynność prawną mogącą prowadzić do przeniesienia praw do nieruchomości ze wspólników spółki cywilnej na wnioskodawcę, a takiego dokumentu wnioskodawca ciągle nie przedłożył.

Niezależnie od tej przyczyny oddalenia wniosku zgłoszonego po raz pierwszy, Sąd Okręgowy wskazał, że nie mógł być on uwzględniony nawet wtedy, gdyby do przekształcenia spółki cywilnej w jawną doszło po wejściu w życie art. 26 § 5 k.s.h. (w brzmieniu obecnie obowiązującym), bowiem z dołączonego do pierwszego wniosku dokumentu urzędowego w postaci odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego nie wynikało, w jakim trybie powstała spółka jawna. Załączenie do niniejszego wniosku dokumentu stwierdzającego, że spółka jawna powstała w związku z koniecznością przekształcenia spółki cywilnej w trybie art. 26 § 4 k.s.h. w zw. z art. 626 k.s.h., nie pozwala przyjąć, żeby uległy zmianie okoliczności, które legły u podstaw oddalenia wcześniej złożonego wniosku.

W skardze kasacyjnej od postanowienia Sądu Okręgowego z 6 października 2015 r. wnioskodawca zarzucił, że zostało ono wydane z naruszeniem prawa

materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), a mianowicie: - art. 26 § 4 k.s.h. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 229, poz. 2276) poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że w wyniku przekształcenia spółki cywilnej w spółkę jawną nie następuje skutek prawnorzeczowy w postaci wstąpienia z chwilą dokonania rejestracji spółki jawnej we wszystkie prawa i obowiązki stanowiące majątek wspólników spółki cywilnej.

Wnioskodawca zarzucił też, że zaskarżone postanowienie zostało wydane z naruszeniem przepisów postępowania (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), a mianowicie: - art. 523 zdanie drugie k.p.c. poprzez przyjęcie, że nie zmieniły się okoliczności w sprawie o ujawnienie w księdze wieczystej nr [...] prawa użytkowania wieczystego na rzecz wnioskodawcy w miejsce A. K. i M. M. jako wspólników spółki cywilnej, podczas gdy zmiana taka miała formę ujawnienia sposobu powstania wnioskodawcy w rejestrze przedsiębiorców; - art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że w niniejszej sprawie wystąpiła powaga rzeczy osądzonej.

Wnioskodawca wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego z 6 października 2015 r. w całości, jak również poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego z 21 maja 2015 r. i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Uczestnik A. K. wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności rozważenia wymagają zarzuty dotyczące wykładni i stosowania art. 523 k.p.c. oraz art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., gdyż jeśli w sprawie występuje powaga rzeczy osądzonej, to niedopuszczalne jest ponowne rozważanie okoliczności faktycznych przytoczonych przez wnioskodawców w świetle art. 26 § 4 k.s.h. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw. O ile zaś powaga rzeczy osądzonej nie występuje, to rozważeniem zastosowania powyższych przepisów powinny zająć się w pierwszej kolejności Sądy *meriti*, nie zaś Sąd Najwyższy.

Regułą jest stabilność prawomocnych orzeczeń co do istoty sprawy, i taką też zasadę ustawodawca przyjął jako obowiązującą w postępowaniu nieprocesowym, czemu dał wyraz w art. 523 zdanie pierwsze k.p.c. Z art. 523 zdanie drugie k.p.c. wynika natomiast, że prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy. Przez „okoliczności sprawy”, o jakich mowa w tym przepisie należy rozumieć zespół tych przytoczonych przez wnioskodawcę i pozostałych uczestników faktów, które w świetle normy będącej podstawą zgłoszonego roszczenia są doniosłe dla jej zastosowania.

Niniejsza sprawa jest sprawą o wpis do księgi wieczystej. W wyroku z 3 lipca 2007 r., SK 1/06 (OTK A 2007, nr 7, poz. 73) Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił, że postępowanie wieczystoksięgowe, jako postępowanie rejestrowe powierzone sądom do prowadzenia od początku do końca, należy do spraw z zakresu ochrony prawnej znajdujących się w ich kognicji. Co do zasady, nie zapadają w nim prawnomaterialne rozstrzygnięcia. W sprawie „o wpis” sąd rozstrzyga jedynie, czy zachodzą przesłanki do jego dokonania i nie rozstrzyga sporów prawnych. Postępowanie w sprawach o wpis oparte zostało na dokumentach odzwierciedlających stan prawny nieruchomości. Sąd nie bada w nim, czy określony w nich stan prawny jest zgodny ze stanem rzeczywistym, ani stanu takiego nie ustala. Do istoty tego postępowania należy tylko, czy dana osoba może w świetle przedstawionych dokumentów wywieść swoje prawo z prawa podmiotu wpisanego wcześniej do księgi wieczystej.

Zakres rozpoznania sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym musi być wyznaczony na podstawie art. 626⁸ § 2 k.p.c., a zatem powinien się ograniczać do treści i formy wniosku, dołączonych do niego dokumentów oraz treści księgi wieczystej. W takich też granicach działa powaga rzeczy osądzonej właściwa prawomocnemu postanowieniu co do istoty sprawy kończącemu postępowanie wieczystoksięgowe. Powaga rzeczy osądzonej dotyczy orzeczenia, nie zaś jego uzasadnienia, które może mieć przy wyznaczaniu jej granic jedynie pomocnicze znaczenie.

We wniosku złożonym 23 maja 2014 r. wnioskodawca tożsamy z wnioskodawcą w niniejszej sprawie domagał się wpisania w miejsce współników

spółki cywilnej na swoją rzecz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości i własności postawionego na niej budynku. Podstawą tego wpisu miał być odpis z rejestru handlowego, z którego jednak nie wynikało, w jaki sposób powstał wnioskodawca jako spółka jawna, a zatem także i to, by powstał na bazie majątku wspólników spółki cywilnej wpisanych do księgi wieczystej, i by w tym zakresie spółka jawna mogła być postrzegana jako ich następca prawny co do tego składnika majątku. Skoro z dokumentów dołączonych do wniosku nie wynikały wspomniane tu okoliczności, to brak było podstaw do rozważania, czy art. 26 § 4 k.s.h. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw może być postrzegany jako źródło następstwa prawnego między wspólnikami spółki cywilnej i powstałą później spółką jawną. Tylko ta okoliczność powinna mieć znaczenie dla wyniku postępowania zainicjowanego wnioskiem złożonym 23 maja 2014 r. Prowadzenie rozważań prawnych przez sąd musi być podporządkowane ujawnionym w sprawie okolicznościom faktycznym, a rozważania poza ten zakres wykraczające nie mogą być uznawane za objęte powagą rzeczy osądzonej. Dopóki zatem wnioskodawca nie przedstawił dokumentu, z którego by można wyprowadzać wniosek, że powstał na bazie majątku wspólników spółki cywilnej i po wygaśnięciu umowy, która decydowała o jej zawiązaniu, dopóty zbędne było rozważanie przez sąd, czy art. 26 § 4 k.s.h. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw mógł być podstawą przejścia na wnioskodawcę praw, których dotyczy wnioski o wpis. Gdyby przyjąć inne założenie, to wypowiedzi sądów zawarte w uzasadnieniach orzeczeń na temat wykładni prawa, co do którego brak pewności, czy w ogóle ma zastosowanie w określonym stanie faktycznym, zamykałyby dostęp do sądu zainteresowanym uzyskaniem rozstrzygnięcia.

Skoro wnioskodawca do wniosku złożonego w niniejszej sprawie dołączył odpis z Krajowego Rejestru Sądowego, z którego wynikały niewykazane przez niego uprzednio okoliczności, to te ujawnione obecnie okoliczności sąd powinien objąć oceną merytoryczną. Oznacza to, że dopiero teraz, po wykazaniu przez wnioskodawcę, iż powstał w miejsce spółki cywilnej, której wspólnicy są ujawnieni

w księdze wieczystej jako łącznie uprawnieni do nieruchomości istnieje podstawa do wypowiedzenia się przez sąd, czy art. 26 § 4 k.s.h. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw mógł być podstawą przejścia na wnioskodawcę praw, których dotyczy wnioski o wpis. Dopiero teraz istnieją przesłanki ku temu, by Sądy rozpoznające wnioski wypowiedziały się na temat wykładni powołanego wyżej przepisu i wskazały, czy aprobuje stanowisko zajęte w tej kwestii w wyroku Sądu Najwyższego z 9 września 2009 r., V CSK 35/09 (oraz w powołanych w jego uzasadnieniu innych orzeczeniach), czy jakieś inne.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. i art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw

eb